

Тарасенко Р. В.,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Одеського державного університету
внутрішніх справ

УДК 343.14

НЕДОЛІКИ Ч. 3 СТ. 271 КПК УКРАЇНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СТАН ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ЗАКУПОК

Після набуття чинності КПК України у 2012 році спостерігається різке зменшення кількості оперативних закупок, що проводяться підрозділами Національної поліції. Внаслідок цього знижується ефективність виявлення та розслідування фактів незаконного збуту предметів, які вилучені законом з обігу. Однією з причин такої ситуації є недосконалість положень КПК України.

Мета статті: розкриття недоліків ч. 3 ст. 271 КПК України та дослідження їхнього впливу на стан проведення оперативних закупок.

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини запропоновано критерії відмежування правомірних дій працівників поліції при проведенні оперативної закупки від неправомірних, коли має місце провокація (підбурювання) на вчинення злочину. З'ясовано, що не можна вважати провокуванням (підбурюванням) на вчинення злочину виявлення ініціативи покупцем у придбанні певних предметів під час проведення оперативної закупки, коли є обґрунтовані підстави вважати, що відповідна особа готує або вчиняє злочин та він буде учинений незалежно від дій покупця. У такому випадку метою виявлення ініціативи покупцем є не підбурення особи на вчинення незаконного збуту, який і без того буде учинений, а спрямування поведінки цієї особи в напрямі негласної фіксації її протиправних дій. Такого роду дії не можуть бути визнані порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а одержані за результатами проведення оперативної закупки докази є допустимими з позиції ст.ст. 86, 87 КПК України.

Доведено, що через надмірне нагромадження окремих речень і словосполучень чинна редакція ч. 3 ст. 271 КПК України допускає можливість спотвореного тлумачення терміна «провокувати (підбурювати)», що обумовлює доцільність більш чіткого його формулювання відповідно до основоположних рішень Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: контроль за вчиненням злочину, оперативна закупка, провокація (підбурювання) на вчинення злочину, допустимість доказів.

Після набуття чинності КПК України у 2012 році спостерігається різке зменшення кількості оперативних закупок, що проводяться підрозділами Національної по-

ліції. Внаслідок цього істотно знижується ефективність виявлення та розслідування фактів незаконного збуту предметів, які вилучені законом з обігу, що документуються шляхом проведення оперативних

закупок. Незадовільний стан проведення оперативних закупок у сучасних умовах доцільно проілюструвати на прикладі динаміки облікованих фактів незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (надалі – наркотиків). Так, якщо у 2007–2012 рр. кількість виявлених фактів незаконного збуту наркотиків щорічно становила близько 15–16 тисяч, то у 2013 році цей показник був 4937, у 2014 році – 5399, 2015 році – 4284, 2016 році – 1172, 2017 році – 3264¹. Одночасно з цим спостерігається суттєве зменшення питомої ваги облікованих фактів незаконного збуту наркотиків (ст. 307 КК України) у структурі наркозлочинів (ст.ст. 305–327 КК). Згідно з нашими розрахунками вказана питома вага у 2012 році становила 30,3%, а у 2013 році різко впала до 14,9%, в 2014 році була 18%, 2015 році – 16,9%, 2016 році – 5,3%, 2017 – 11,7%.

Аналізуючи часові межі, стає очевидним, що положення чинного КПК України, які визначають порядок та умови проведення контролю за вчиненням злочину, негативно вплинули на ефективність проведення оперативних закупок. Власне проблема полягає у їхній суперечливості та неоднозначному розумінні слідчими, прокурорами та судьями. Так, з одного боку, ч. 1 ст. 271 КПК визначає таку форму контролю за вчиненням злочину, як оперативна закупка, що за своєю природою має яскраво виражений провокаційний характер. З іншого боку, ч. 3 ст. 271 КПК забороняє під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття. У протилежному випадку, як визначає законодавець, здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

Питання застосування положень ч. 3 ст. 271 КПК України висвітлюва-

лися у працях вітчизняних учених і дослідників, зокрема М. А. Погорецького, О. М. Дроздова, С. Б. Фоміна, С. О. Шульгіна. Проблеми проведення оперативних закупок були предметом розгляду у працях О. Ф. Долженкова, Д. Й. Никифорчука, І. Р. Шинкаренка й інших. Разом із тим, у наукових виданнях не приділялася увага розкриттю недоліків ч. 3 ст. 271 КПК України та дослідженню їхнього впливу на стан проведення оперативних закупок.

Саме тому метою статті є розкриття недоліків ч. 3 ст. 271 КПК України та дослідження їхнього впливу на стан проведення оперативних закупок; визначення критеріїв відмежування правомірних дій працівників поліції при проведенні оперативної закупки від неправомірних, коли має місце провокація (підбурювання) на вчинення злочину.

У першу чергу варто звернути увагу на те, що чинна редакція першого речення ч. 3 ст. 271 КПК України є невдалим зразком законодавчої техніки: «Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем».²

Нескладно помітити, що вказане речення є складним, містить три прості речення, дієприслівниковий зворот та кілька словосполучень. На наше переконання, така конструкція заважає правильному й однаковому розумінню викладених положень, дозволяє спотворено тлумачити термін «провокувати (підбурювати) особу на вчинення злочину», що, у свою чергу, ускладнює відмежування правомірних дій працівників поліції від неправомірних при проведенні ними контролю за вчиненням злочину.

¹ МВС України, Стан та структура злочинності в Україні за 2007 – по 20.11.2012 рр.: статистика МВС <<http://mvs.gov.ua>> дата звернення 02.05.2018.; ГПУ, Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013–2017 рр.: статистична інформація <<https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>> дата звернення 02.05.2018.

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> дата звернення 10.05.2018.

Наявність цієї проблеми підтверджується результатами вибіркового експертного опитування 32 слідчих та оперативних працівників Національної поліції в м. Одеса, які мають значний досвід проведення оперативних закупок. У респондентів відсутня єдина думка з приводу того, які саме дії відповідно до КПК України є провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину.

Значна частина фахівців у галузі кримінального процесу¹ схильна розуміти під провокуванням (підбурюванням) таку поведінку працівників правоохоронних органів чи їхніх негласних працівників, що виходить за межі пасивного встановлення обставин злочину або пасивного спостереження за злочинцем. Тому прояв ними будь-якої активності чи ініціативи розглядається як ознака провокації, що у світлі рішень Європейського суду з прав людини визнається порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод² (через порушення принципу справедливості) та ч. 3 ст. 271 КПК України. Наслідком такого порушення, як можна здогадатися, є визнання одержаних за результатами проведення контролю за вчиненням злочину доказів недопустимими.

Такого роду поспішний хід думок викликає цілком очікуване питання: як працівникам поліції провести оперативну закупку, не допускаючи будь-якого прояву ініціативи з боку покупця (наприклад, ініціативи в контактах, пропозиції продати йому наркотики), та чи можливо це здійснити взагалі? Для відповіді на це питання змодельємо типову ситуацію із документування незаконного збуту наркотиків, ґрунтуючись на особистому спостереженні за цими процесами до набуття чинності КПК України у 2012 році.

Припустимо, що у м. Одеса проживає гр-н Сідоров, який систематично за місцем мешкання збуває наркотичний засіб власного виготовлення вузькому колу осіб: Іванову, Петрову, Ніколаєву та Нікітіну. Про незаконну діяльність Сідорова стає відомо працівникам поліції, які зобов'язані вжити заходів щодо документування незаконного збуту наркотиків шляхом проведення оперативної закупки в межах оперативно-розшукової справи або кримінального провадження. З цією метою після вжиття відповідних підготовчих дій працівники поліції мають направити під легендою до Сідорова свого покупця, яким може бути як особа із зазначеного вище вузького кола, наприклад Ніколаєв, так і стороння особа. У будь-якому разі такій особі-покупцю доведеться пояснити мету візиту Сідорову, що полягає у придбанні наркотиків.

А тепер, увага, питання: як покупцю безпосередньо придбати наркотики у Сідорова, щоб не спровокувати останнього на вчинення злочину? Адже Сідоров запитає в покупця, чому він до нього прийшов. І якщо покупець відповість, що хоче придбати наркотики, виявивши таким чином власну ініціативу, то автоматично він провокує (підбурює) Сідорова на вчинення злочину, що згідно з ч. 3 ст. 271 чинного КПК робити забороняється. Напрошується іронічний висновок: щоб уникнути провокації, покупець має чекати, доки фігурант сам не запропонує придбати наркотики, що на практиці уявити доволі складно.

Описана вище ситуація, коли ініціатива у придбанні наркотиків виходить від покупця, була характерна для абсолютної більшості оперативних закупок, що проводилися до набуття чинності КПК України у 2012 році. Згідно з ч. 3 ст. 271 чинного КПК провокувати (підбурювати) особу

¹ О Дроздов, 'Актуальні питання здійснення захисту від провокації (підбурювання) особи на вчинення злочину у світлі практики Європейського суду з прав людини' (2016) 2 *Вісник кримінального судочинства* 31.; С Шувльгін, 'Провокація (підбурювання) особи на вчинення злочину працівниками правоохоронного органу як підстава для закриття кримінального провадження або постановлення виправдувального вироку' (2017) 1 *Вісник кримінального судочинства* 96.

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950) http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 дата звернення: 02.05.2018.

на вчинення злочину при проведенні оперативної закупки заборонено. І виявлення безпосереднім покупцем особистої ініціативи у придбанні наркотиків може бути розтлумачено як провокація (підбурювання) на вчинення незаконного збуту.

За результатами експертного опитування 32 досвідчених слідчих та оперативних працівників у м. Одеса було з'ясовано, що на сьогоднішній день працівники прокуратури вимагають, щоб при проведенні оперативної закупки ініціатива у купівлі предметів, які вилучені законом з обігу, виходила не від покупця, а від продавця. На думку працівників поліції, такого роду вимоги значно ускладнюють документування незаконного збуту, роблячи вирішення цього завдання у багатьох випадках неможливим.

У свою чергу, зазначена вище позиція працівників прокуратури, яких ми теж опитали, є неформальною та обумовлена наступними обставинами. По-перше, прокурори не бажають займатися відмежуванням законної форми проведення оперативної закупки від провокації (підбурювання), адже у практичній діяльності із цим виникає багато труднощів, тому вони йдуть по шляху найменшого спротиву і вимагають, щоб при проведенні оперативної закупки ініціатива у купівлі предметів, які вилучені законом з обігу, виходила винятково від продавця. По-друге, позиція прокурорів багато в чому зумовлена позицією суддів Одеси, які в останні роки системно визнають невинуватими та виправдовують осіб, обвинувачених у вчиненні незаконного збуту предметів, які вилучені законом з обігу.

Наприклад, Малиновський районний суд м. Одеса (справа № 521/18730/13-к, провадження 1-кп/521/99/16) вироком від 11.07.2016 ухвалив визнати невинуватим та виправдати Особа_3 за пред'яв-

леним обвинуваченням у вчиненні злочинів, передбачених ст. 307 КК України. Мотивування суду було наступним.

Беручи до уваги, що обвинувачення ґрунтується лише на показаннях покупця, який діючи за вказівкою працівників міліції двічі звернувся до ОСОБА_3 з проханням продати йому психотропну речовину, можливо дійти висновку, що саме працівники міліції спровокували вчинення кримінальних правопорушень, та обвинувачений не вчинив би жодних дій, направлених на збут психотропної речовини без втручання працівників міліції та їх агента¹.

У цьому випадку прохання покупця продати йому психотропну речовину розглядалося судом як провокація та порушення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Але чи дійсно виявлення ініціативи покупцем при проведенні оперативної закупки є провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину? Звернемося до практики Європейського суду з прав людини, адже згідно з ч. 5 ст. 9 КПК України саме з урахуванням цієї практики застосовується кримінальне процесуальне законодавство України. Аналізуючи окремі рішення, варто звернути увагу на те, що термін «провокувати» (англ. «to provoke») у висновках Європейського суду офіційно не вживається. Замість нього вживається термін «підбурювати» («to instigate», «to incite»), який у основоположних рішеннях² застосовується у нерозривній єдності з посиланням на наявність підстав уважати, що без стороннього втручання злочин не було б учинено.

Зокрема у рішенні «Тейксейра де Кастро проти Португалії» від 9.06.1998, на яке Європейський суд часто посилається в інших своїх рішеннях, йдеться про наступне: «... дії двох працівників поліції

¹ Вирок по справі № 521/18730/13-к, провадження 1-кп/521/99/16 від 11.07.2016 р. Єдиний державний реєстр судових рішень (2016) <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58879116>> дата звернення: 02.05.2018.

² Case of Teixeira de Castro v. Portugal (case number 44/1997/828/1034) (Пп. 33, 39): Judgment of the European Court of Human rights 09.06.1998 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#_ftn1> accessed 02.05.2018.; Case of Vanyan v. Russia (Application no. 53203/99) (Пп. 39, 47): Judgment of the European Court of Human rights 15.12.2005 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: \[«001-71673»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: [«001-71673»]})> accessed 02.05.2018.

вийшли за межі функцій таємних агентів і підбурили особу на вчинення злочину, і немає жодних підстав припускати, що без їхнього втручання злочин було б учинено»¹. Звертаємо увагу, що для встановлення факту підбурювання для Європейського суду першочергове значення має визначення ймовірності вчинення злочину відповідною особою за умови відсутності втручання з боку працівників поліції або інших осіб, що діють за їхнім завданням.

Саме у такому світлі у рішенні «Ваньян проти Росії» від 15.12.2005 Європейський суд надає визначення терміна «підбурювання»: «Якщо діяльність таємних агентів підбурила на вчинення злочину і немає підстав припускати, що злочин був би вчинений без їхнього втручання, то це виходить за межі діяльності таємних агентів і може бути визначено як підбурювання»² (англ. «incitement»). Цілком логічно, що у протилежному випадку, коли є підстави припускати, що злочин був би вчинений особою і без стороннього втручання, факт підбурювання буде відсутній.

Цікаво, що у рішенні «Худобін проти Російської Федерації» від 26.10.2006³ Європейський суд поряд з терміном «incitement» (пер. «підбурювання») вживає термін «entrapment», що перекладається як «захоплення», «пастка» та протиставляється законній слідчій діяльності.

У рішенні «Раманаускас проти Литви» від 5.02.2008⁴ також уживається термін «підбурювати». У п. 55 цього рішення роз'яснюється, що підбурювання з боку поліції має місце тоді, коли відпо-

відні працівники поліції або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються розслідуванням злочинної діяльності у пасивній формі (тобто пасивною негласною фіксацією злочину), а впливають на суб'єкта, підбурюючи його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений.

З аналізу зазначених вище рішень яскраво видно, що термін «підбурювання» (в контексті порушення п. 1 ст. 6 Конвенції) характеризується наявністю двох обов'язкових ознак:

1) вчинення злочину відповідною особою є наслідком впливу (втручання) з боку працівників правоохоронних органів або осіб, які діють за їхнім завданням;

2) наявність підстав припускати, що без їхнього втручання злочин не було б учинено.

Дуже схожими є Роз'яснення для прокурорів⁵ Міністерства юстиції США з приводу підбурювання до вчинення злочину – так званої поліцейської «пастки» (англ. «entrapment»). З посиланням на судові прецеденти (Jacobson проти Сполучених Штатів, 503 U.S. 540, 548 (1992); Mathews v. Сполучені Штати, 485 U.S. 58, 63 (1988) та ін.) чітко визначені обов'язкові елементи такої «пастки»:

1) підбурювання уряду до вчинення злочину;

2) відсутність у обвинуваченого схильності до вчинення кримінальної поведінки⁶.

У роз'ясненнях⁷ зазначається, що з цих двох елементів відсутність або наявність «схильності» є більш важливим елементом для визначення того, чи мало

¹ Case of Teixeira de Castro v. Portugal (case number 44/1997/828/1034) (П. 39.): Judgment of the European Court of Human rights 09.06.1998 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#_ftn1> accessed 02.05.2018.

² Case of Vanyan v. Russia (Application no. 53203/99) (П. 47.): Judgment of the European Court of Human rights 15.12.2005 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: \[«001-71673»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: [«001-71673»]})> accessed 02.05.2018.

³ Case of Khudobin v. Russia (Application no. 59696/00) (Пп. 133, 137.): Judgment of the European Court of Human rights 26.10.2006 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«tabview»: \[«document»\], «itemid»: \[«001-77692»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«tabview»: [«document»], «itemid»: [«001-77692»]})> accessed 02.05.2018.

⁴ Case of Ramanauskas v. Lithuania (Application no. 74420/01) (П. 73.): Judgment of the European Court of Human rights 05.02.2008 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«tabview»: \[«document»\], «itemid»: \[«001-84935»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«tabview»: [«document»], «itemid»: [«001-84935»]})> accessed 02.05.2018.

⁵ United States Department of Justice, Entrapment – Elements (U.S. Attorneys' Manual: 645) <<https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-645-entrapment-elements>> accessed 02.05.2018.

⁶ Там само.

⁷ United States Department of Justice, Entrapment – Elements (U.S. Attorneys' Manual: 645) <<https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-645-entrapment-elements>> accessed 02.05.2018.

ному провадженню, можна одностайно стверджувати, що підозрюваний мав намір вчинити збут наркотиків незалежно від впливу з боку працівників поліції або осіб, які діють за їхнім завданням, а тому порушення п. 1 ст. 6 Конвенції в частині «підбурювання» буде відсутнім.

Окремо слід визначити, які саме дії можуть підбурювати особу на вчинення злочину, зокрема збуту предметів, які вилучені законом з обігу. На наше переконання, при визначенні таких дій доцільно керуватися положеннями п. 4 ст. 27 КК України¹, в якому перелічені основні способи підбурювання, зокрема умовляння, підкуп, погроза, примус або схиляння іншим чином особи до вчинення злочину. Характеристика цих способів схиляння присутня у будь-якому науково-практичному коментарі КК України, проте відзначимо, що незалежно від способу (умовляння, примус та ін.) підбурювання обов'язково передбачає збудження бажання, рішучості вчинити злочин². Підбурювання може мати місце лише тоді, коли в особи було відсутнє бажання вчинити незаконний збут і воно виникло внаслідок втручання працівників поліції або осіб, які діють за їхнім завданням. Тобто, виходячи з теорії кримінального права, якщо особа мала намір (бажання) вчинити збут наркотиків до моменту виявлення покупцем особистої ініціативи у придбанні наркотиків, то підбурюванням така ініціатива не вважається.

Виходячи з цього, доцільно запропонувати **критерій відмежування** правомірних дій працівників поліції при проведенні оперативної закупки від неправомірних, коли має місце провокація (підбурювання) на вчинення злочину. Переконані, що наявність або відсутність факту провокування (підбурювання) на вчинення злочину можна встановити шляхом визначення моменту виникнення наміру в особи вчинити злочин, а також причиново-наслідкового зв'язку між

учиненим злочином та впливом (сприянням) з боку слідчого.

Так, за *відсутності провокації (підбурювання)* намір на вчинення незаконного збуту, як правило, виникає до контакту особи зі слідчим (або особи, яка діє за його завданням), та може виявлятися у висловлюванні бажання вчинити незаконний збут, готуванні до злочину, коли особа купує значну кількість сировини для виготовлення наркотиків, обладнання, або ж виготовляє їх, вирощує, розфасовує, або ж купує значну кількість наркотиків і їх незаконно зберігає тощо. У практичній діяльності момент виникнення наміру в особи можна довести через виявлення додаткових епізодів незаконного збуту. Слід враховувати, що у більшості випадків незаконного збуту прямий умисел в особи на вчинення злочину виникає задовго до реалізації об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст.ст. 307, 263 і ін. КК України, та може мати невизначений (неконкретизований) характер щодо покупця (ним може виявитися будь-хто, хто висловить бажання придбати предмети, які вилучені законом з обігу).

У той же час, *наявність факту провокації (підбурювання)* характеризується виникненням в особи наміру вчинити незаконний збут унаслідок звернення або іншого впливу з боку слідчого (або особи, яка діє за його завданням), коли особа вживає підготовчі дії до вчинення злочину після такого контакту. У цьому випадку умисел в особи на вчинення незаконного збуту має визначений (конкретизований) характер по відношенню до покупця (ним є особа, яка викликала намір вчинити злочин).

Запропоновані нами критерії відмежування правомірних дій при проведенні оперативної закупки від неправомірного провокування (підбурювання) є розумними і зрозумілими, що обумовлює доцільність їх упровадження у діяльність

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> дата звернення 10.05.2018.

² М Бажанов, Кримінальне право України: Загальна частина: підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти (Юрінком Інтер-Право 2001) 198.

працівників поліції, слідчих, прокурорів та суддів.

Таким чином, недоліки редакції ч. 3 ст. 271 КПК України негативно впливають на ефективність проведення оперативних закупок у сучасних умовах, допускають можливість спотвореного тлумачення терміна «провокувати (підбурювати) особу на вчинення злочину», ускладнюють відмежування правомірних дій працівників поліції від неправомірних при проведенні ними контролю за вчиненням злочину та штучно створюють проблеми допустимості одержаних доказів. У світлі рішень Європейського суду з прав людини не можна вважати провокуванням (підбурюванням) виявлення ініціативи покупцем у придбанні певних предметів під час проведення оперативної закупки, коли є обгрунтовані підстави вважати, що відповідна особа готує або вчиняє злочин та він буде учинений незалежно від дій покупця. У такому випадку метою виявлення ініціативи покупцем є не підбурення особи на вчинення незаконного збуту, який і без того

буде учинений, а спрямування поведінки цієї особи в напрямі негласної фіксації її протиправних дій. Подібного роду дії покупця не можуть бути визнані порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а одержані за результатами проведення оперативної закупки докази є допустимими з позиції ст.ст. 86, 87 КПК України.

Чинна редакція ч. 3 ст. 271 КПК України потребує більш чіткого її формулювання відповідно до основоположних рішень Європейського суду з прав людини. З цією метою доцільно спростити текст, сформулювавши положення ч. 3 ст. 271 КПК України наступним чином:

«Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, **коли намір у цієї особи вчинити злочин виникає внаслідок сприяння з боку слідчого. Так само** забороняється з цією самою метою впливати на поведінку особи насильством, погрозами, шантажем».

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

20. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] (1950) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004> data zvernennia 02.05.2018 (in Ukrainian).
21. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> data zvernennia 10.05.2018 (in Ukrainian).
22. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zvernennia 17.01.2018 (in Ukrainian).

CASES

23. Case of Khudobin v. Russia (Application no. 59696/00): Judgment of the European Court of Human rights 26.10.2006. <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«tabview»:\[«documents»\],«itemid»:\[«001-77692»\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«tabview»:[«documents»],«itemid»:[«001-77692»]}})> accessed 02.05.2018 (in English).
24. Case of Ramanaukas v. Lithuania (Application no. 74420/01): Judgment of the European Court of Human rights 05.02.2008 p. <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«tabview»:\[«document»\],«itemid»:\[«001-84935»\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«tabview»:[«document»],«itemid»:[«001-84935»]}})> accessed 02.05.2018 (in English).
25. Case of Teixeira de Castro v. Portugal (case number 44/1997/828/1034): Judgment of the European Court of Human rights 09.06.1998 p. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#_ftn1> accessed 02.05.2018 (in English).
26. Case of Vanyan v. Russia (Application no. 53203/99): Judgment of the European Court of Human rights 15.12.2005 p. <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«itemid»:\[«001-71673»\]}}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{{«itemid»:[«001-71673»]}})> accessed 02.05.2018 (in English).
27. Vyrok po spravi № 521/18730/13-k, provadzhenia 1-kp/521/99/16 vid 11.07.2016 r. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Veb-sait Derzhavnogo pidpriemstva «Informatsiini sudovi systemy» <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58879116>> data zvernennia 02.05.2018 (in Ukrainian).

WEBSITES

28. United States Department of Justice, Entrapment—Elements (U. S. Attorneys' Manual: 645) <<https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-645-entrapment-elements>> accessed 02.05.2018. (in English).
29. HPU, *Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za 2013–2017 rr.: statystychna informatsiia* [The only report on criminal offenses for 2013–2017: statistical information] (Ofitsiyni sait Generalnoi prokuratury Ukrainy) <<https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>> data zvernennia 02.05.2018 (in Ukrainian).
30. MVS Ukrainy, *Stan ta struktura zlochynnosti v Ukraini za 2007 – po 20.11.2012 rr.: statystyka MVS* [Status and structure of crime in Ukraine for 2007 – for 20.11.2012: statistics of the Ministry of Internal Affairs] (Ofitsiyni sait) <<http://mvs.gov.ua>> data zvernennia 02.05.2018 (in Ukrainian).

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOK

31. Bazhanov M (red), *Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna* [Criminal Law of Ukraine: General part] (Iurinkom Inter-Pravo, 2001) (in Ukrainian).

ARTICLES

32. Drozdov O M, 'Aktualni pytannia zdiisnennia zakhystu vid provokatsii (pidburiuvannia) osoby na vchynennia zlochynu u svitli praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny' [Topical issues of protection from provocation (incitement) of a person to commit a crime in the light of the practice of the European Court of Human Rights] (2016) 2 Visnyk kryminalnoho sudochynstva 31 (in Ukrainian).
33. Shulhin SO, 'Provokatsiia (pidburiuvannia) osoby na vchynennia zlochynu pratsivnykamy pravookhoronnoho orhanu yak pidstava dlia zakryttia kryminalnoho provadzhennia abo postanovlennia vypravduvalnoho vyroku' [Provoking (incitement) of a person to commit a crime by law enforcement officials as a basis for closing a criminal proceeding or making an acquittal] (2017) 1 Visnyk kryminalnoho sudochynstva 96 (in Ukrainian).

Tarasenko R. Disadvantages Part 3 of Art. 271 Criminal Procedure Code of Ukraine and their impact on the state of application of operational procurements.

After the entry into force of the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012, there is an essential decrease in the number of operational procurements conducted by the units of the National Police. As a result, the effectiveness of detecting and investigating the facts of illegal sale of items which are prohibited for circulation. One of the reasons for this situation is the imperfection of the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Purpose of the article: disclosure of disadvantages Part 3 of Art. 271 Criminal Procedure Code of Ukraine and research of their influence on the state of application of operational procurements.

Taking into account the practice of The European Court of Human Rights proposed criteria for distinguishing legitimate actions of police officers during the operational procurements from illegal, when there is provocation (incitement) to commit a crime. It has been found out that it is not provocative (incitement) to show the buyer's initiative in acquiring certain items during an operational procurement, when there are reasonable grounds to consider that the person concerned is preparing or committing a crime and it will be commit regardless of the actions of the buyer. In this case, the purpose to show a buyer's initiative is not to incitement a person to commit illegal sale, but direction of the behavior of this person in the way of the hidden fixation of his illegal actions. Such actions can not be recognized as a violation of item 1 of Art. 6 of The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and the evidence obtained on the results of operational procurement is admissible according to Art. 86, 87 Criminal Procedure Code of Ukraine.

Proved that due to the excessive accumulation separate sentences and phrases, the current version of Part 3 of Art. 271 Criminal Procedure Code of Ukraine allows the possibility of a distorted interpretation of the term «provoke (incite)», which determines the expediency of its wording more clearly according to the fundamental decisions of The European Court of Human Rights.

Key words: control over the commission of a crime, operational procurement, provocation (incitement) to commit a crime, admissibility of evidence.

Стаття надійшла до редакції журналу 08.06.2018.